EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 6.10.2025
COM(2025) 623 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

o izvajanju instrumenta za posojila v javnem sektorju v okviru mehanizma za pravični prehod v letu 2025 iz člena 16 Uredbe (EU) 2021/1229

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

o izvajanju instrumenta za posojila v javnem sektorju v okviru mehanizma za pravični prehod v letu 2025 iz člena 16 Uredbe (EU) 2021/1229

1. UVOD, NAMEN IN OBSEG TEGA POROČILA

Evropska komisija je decembra 2019 sprejela evropski zeleni dogovor za Evropsko unijo ter njene državljane in državljanke[1], pri čemer je opozorila na svojo zavezo, da se bo spoprijela s podnebnimi in okoljskimi izzivi, ter opredelila potrebo po pravičnem in vključujočem prehodu.

Komisija je januarja 2020 v okviru naložbenega načrta za evropski zeleni dogovor[2] podrobno opredelila mehanizem za pravični prehod za zagotovitev, da ne bo pri prehodu na podnebno nevtralno gospodarstvo prezrt noben posameznik in nobena regija. Glavni cilj mehanizma je zagotoviti podporo najbolj prizadetim regijam in ljudem ter jim pomagati zmanjšati socialno-ekonomske stroške prehoda. Mehanizem za pravični prehod sestavljajo trije stebri: (1) Sklad za pravični prehod, (2) namenski program za pravični prehod v okviru programa InvestEU in (3) instrument za posojila v javnem sektorju (v nadaljnjem besedilu: Instrument).

To četrto[3] letno poročilo o izvajanju, pripravljeno v skladu s členom 16(3)[4] Uredbe (EU) 2021/1229[5] (v nadaljnjem besedilu: uredba o Instrumentu), se osredotoča na tretji steber. Namen poročila je zagotoviti informacije o dosedanjem napredku pri izvajanju Instrumenta.

To poročilo je zbirno poročilo za obdobje od začetka izvajanja Instrumenta do 31. julija 2025. Preostali del leta 2025 bo zajet v naslednjem poročilu v skladu z obveznostmi poročanja o izvajanju Instrumenta (glej podrobnosti v oddelku 1.2). V tem poročilu so uporabljene analize in sklepne ugotovitve iz obsežne vmesne ocene Instrumenta, ki so predstavljene v oddelku 3.

Poročilo vsebuje informacije o (i) rezultatih prvega razpisa za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta za devet rokov za predložitev, vključno z morebitnimi predlogi projektov, (ii) tehnični pomoči, (iii) komuniciranju, (iv) doseženem napredku, vključno z izzivi in prednostmi Instrumenta, ter (v) naslednjih korakih.

V skladu s členom 17 uredbe o Instrumentu se opravi vmesno ocenjevanje Instrumenta, Evropskemu parlamentu in Svetu pa se o tem predloži ločeno podrobno poročilo.

---

1 Sporočilo Komisije Evropski zeleni dogovor (COM(2019) 640 final z dne 11. decembra 2019).

2 Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij Naložbeni načrt za trajnostno Evropo Naložbeni načrt za evropski zeleni dogovor (COM(2020) 21 final z dne 14. januarja 2020).

3 Prvo poročilo o izvajanju je bilo Evropskemu parlamentu in Svetu predloženo 7. februarja 2023, drugo poročilo 21. novembra 2023, tretje pa 30. septembra 2024.

4 V skladu s členom 16(3) uredbe o Instrumentu „Komisija do 31. oktobra vsako koledarsko leto, od leta 2022, izda poročilo o izvajanju Instrumenta. To poročilo zagotavlja informacije o ravni izvajanja Instrumenta v zvezi z njegovimi cilji, pogoji in kazalniki uspešnosti.“

5 Uredba (EU) 2021/1229 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. julija 2021 o instrumentu za posojila v javnem sektorju v okviru Mehanizma za pravični prehod (UL L 274, 30.7.2021).

1.1. Pravni in proračunski okvir instrumenta za posojila v javnem sektorju v okviru mehanizma za pravični prehod

Instrument je bil vzpostavljen z Uredbo (EU) 2021/1229 dne 14. julija 2021.

Splošni cilj Instrumenta je obravnavati resne socialne, gospodarske in okoljske izzive, ki izhajajo iz prehoda na podnebne in energetske cilje Unije do leta 2030 ter cilja podnebne nevtralnosti v Uniji najpozneje do leta 2050, kot je določeno v Uredbi (EU) 2021/1119[6], v korist območij v Uniji, opredeljenih v območnih načrtih za pravični prehod[7].

Specifični cilj Instrumenta je spodbuditi naložbe javnega sektorja, ki obravnavajo razvojne potrebe območij, opredeljenih v območnih načrtih za pravični prehod. To dosega z olajšanjem financiranja projektov, ki ne ustvarjajo zadostnih tokov prihodkov za kritje svojih stroškov naložb, s čimer preprečuje izrivanje morebitne podpore in naložb iz alternativnih virov.

Podpora je na voljo za širok nabor naložb. Instrument lahko podpre naložbe v energijo iz obnovljivih virov ter zeleno in trajnostno mobilnost, spodbujanje zelenega vodika, učinkovita omrežja za daljinsko ogrevanje, javne raziskave, digitalizacijo, okoljsko infrastrukturo za pametno ravnanje z odpadki in gospodarjenje z vodnimi viri ter pobude na področju javnega zdravja. Podpre lahko tudi ukrepe za trajnostno energijo, energijsko učinkovitost in vključevanje, vključno z obnovami in prenovami stavb, prenovo in regeneracijo mest, prehod na krožno gospodarstvo, sanacijo in dekontaminacijo tal in ekosistemov, ob upoštevanju načela „onesnaževalec plača“, biotsko raznovrstnost, pa tudi izpopolnjevanje in prekvalificiranje, usposabljanje in socialno infrastrukturo, vključno z zmogljivostmi za oskrbo in socialnimi stanovanji[8].

Uredba o Instrumentu določa skupni najvišji proračun podpore Unije v višini 1,525 milijarde EUR za del nepovratnih sredstev Instrumenta (vključno s tehnično pomočjo in svetovalno podporo). Evropski parlament je februarja 2024 odobril vmesno revizijo zgornjih mej odhodkov v večletnem finančnem okviru, s katero se je Svet soglasno strinjal in na podlagi katere se je proračun Instrumenta zmanjšal za 150 milijonov EUR. Po teh prerazporeditvah najvišji proračun, ki je na voljo za Instrument, znaša 1,375 milijarde EUR.

V okviru Instrumenta se posojila, ki jih zagotovi Evropska investicijska banka (EIB) kot finančni partner, kombinirajo z nepovratnimi sredstvi, ki jih zagotovi Unija, za podporo projektom, ki jih v okviru razpisa za zbiranje predlogov predložijo subjekti javnega sektorja. EIB bo zagotovila največ 7 milijard EUR za posojilni del Instrumenta. EIB v okviru Instrumenta ponuja tri vrste posojil: naložbena posojila (samostojni projekti, ki jih neposredno financira EIB), okvirna posojila (imenovana tudi sheme posojil, s katerimi se neposredno financira sklop vnaprej določenih projektov) in posredniška posojila za financiranje manjših projektov prek finančnih posrednikov EIB.

Del nepovratnih sredstev je v obliki financiranja, ki ni povezano s stroški, pri čemer se znesek nepovratnih sredstev določi kot odstotek posojila. Ta odstotek znaša 15 % oziroma 25 %, če projekt poteka v manj razviti regiji[9]. Posledično je dodeljevanje nepovratnih sredstev odvisno od financiranja, ki ga odobrijo EIB ali njeni finančni posredniki[10]. V okviru prvega razpisa za nepovratna sredstva, ki je odprt do konca leta 2025, je razpoložljivi proračun razdeljen na

---

6 Uredba (EU) 2021/1119 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. junija 2021 o vzpostavitvi okvira za doseganje podnebne nevtralnosti in spremembi uredb (ES) št. 401/2009 in (EU) 2018/1999 (evropska podnebna pravila) (UL L 243, 9.7.2021).

7 Kot so opredeljeni v členu 11 Uredbe (EU) 2021/1056 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o vzpostavitvi Sklada za pravični prehod (UL L 231, 30.6.2021).

8 Glej uvodno izjavo 6 uredbe o Instrumentu.

9 Glej člen 11 uredbe o Instrumentu.

10 Člen 18 vzorčnega sporazuma o nepovratnih sredstvih mehanizma za pravični prehod, na voljo na portalu za financiranje in razpise (europa.eu).

nacionalne deleže na podlagi deležev dodelitev iz Sklada za pravični prehod (SPP). V okviru drugega razpisa za leti 2026 in 2027 bodo združene neporabljene nacionalne dodelitve.

Komisija pri izvajanju Instrumenta poleg EIB tesno sodeluje tudi z Evropsko izvajalsko agencijo za podnebje, infrastrukturo in okolje (CINEA). Agencija CINEA je odgovorna za proračunske, pravne, finančne in operativne vidike izvajanja nepovratnih sredstev, Komisija pa ostaja v celoti odgovorna za vse vidike, povezane s politiko.

2. IZVAJANJE Instrumenta

2.1. Rezultati prvega razpisa za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta po devetih rokih za predložitev

Od zadnjega poročila o izvajanju Instrumenta so se iztekli trije roki za predložitev predlogov v okviru razpisa za zbiranje predlogov. V teh treh rokih je bilo predloženih 11 upravičenih predlogov, ocenjevalni odbor pa je za financiranje izbral osem od njih. Za večino od teh projektov posojilna pogodba še ni bila podpisana[11]. Skupni zahtevani znesek nepovratnih sredstev Komisije za predložene predloge po ocenah znaša 96 milijonov EUR v obliki nepovratnih sredstev, posojila EIB pa približno 658 milijonov EUR[12]. Poleg tega je bil en predlog nedopusten, trije predlogi iz Češke, Latvije in Irske pa niso bili izbrani za financiranje, ker niso dosegli najmanjšega števila točk, ki se zahteva v skladu z merili za dodelitev.

Od objave prvega razpisa za zbiranje predlogov[13] v okviru Instrumenta 19. julija 2022 je bilo skupaj predloženih 49 predlogov, od tega jih je bilo 32 opredeljenih kot upravičeni, ocenjevalni odbor pa jih je za financiranje izbral 24. Rezultati vsakega presečnega datuma razpisa so prikazani v Prilogi I. Glede na informacije iz vlog, izbranih za financiranje, in sporazumov o nepovratnih sredstvih predstavljajo ocenjeni znesek v višini 225 milijonov EUR nepovratnih sredstev Komisije in ocenjeni znesek v višini 1,83 milijarde EUR posojil EIB[14]. Ob pripravi tega poročila je bilo podpisanih deset sporazumov o nepovratnih sredstvih v okviru Instrumenta (za več podrobnosti glej oddelek 2.2), priprava treh sporazumov o nepovratnih sredstvih je bila preklicana[15], za 12 sporazumov o nepovratnih sredstvih je treba najprej odobriti posojilo, en predlog pa je bil po izboru umaknjen.

Nacionalna sredstva za Francijo, Španijo in Švedsko so bila v celoti ali skoraj v celoti izkoriščena. Vložniki iz teh držav članic bodo lahko jeseni 2025, ko bo objavljen drugi razpis za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta, ponovno predložili predloge za podporo iz Instrumenta. Prvi rok za predložitev bo januarja 2026.

---

11 Vložniki ločeno zaprosijo za posojilo EIB ali finančnega posrednika; zato postopek oddaje vloge za posojilo poteka vzporedno s postopkom oddaje vloge za nepovratna sredstva. Podpis sporazuma o nepovratnih sredstvih je pogojen z odobritvijo posojila. Več podrobnosti je na voljo v dokumentu razpisa za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta: call-fiche_jtm-2022-2025-pslf_en.pdf (europa.eu).

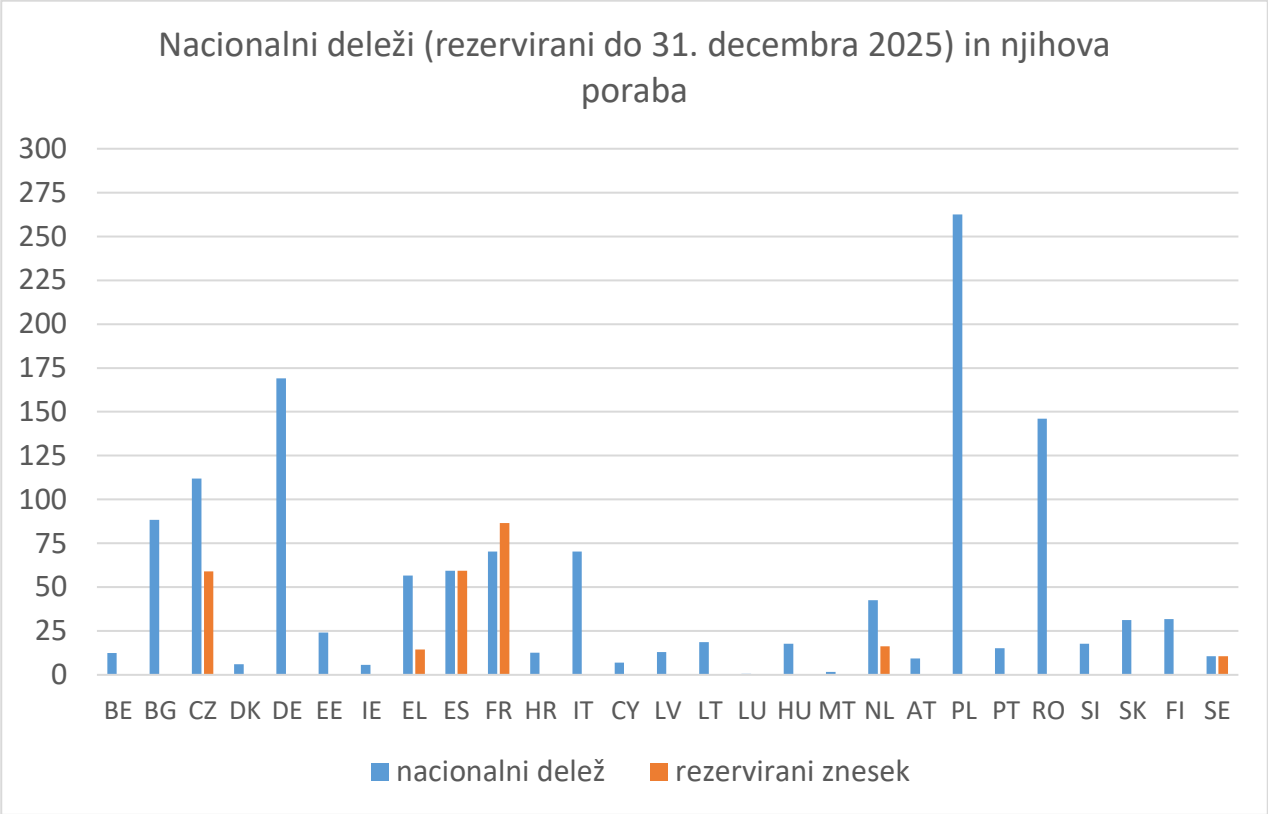
12 Znesek ne vključuje predlogov z rezervnega seznama.

13 https://cinea.ec.europa.eu/funding-opportunities/calls-proposals/just-transition-mechanism-public-sector-loan-facility-call-proposals_en.

14 Znesek ne vključuje predlogov z rezervnega seznama.

15 Na zahtevo vložnikov ali zaradi neodobritve posojila EIB.

Slika 1: Nacionalni deleži (rezervirani do 31. decembra 2025) in njihova poraba glede na nepovratna sredstva, ki so bila dodeljena ali so predmet ocene[16]

2.2. Projekti, financirani v okviru Instrumenta

Predlogi projektov, ki jih je ocenjevalni odbor Instrumenta doslej izbral za financiranje, zajemajo sektorje, kot so energijska učinkovitost, kultura, socialna stanovanja, zdravstveno varstvo, trajnostna prometna infrastruktura, daljinsko ogrevanje in hlajenje ter prenova in regeneracija mest. Podroben seznam doslej financiranih projektov je na voljo v Prilogi 2. Kar zadeva vrsto posojila, ki ustreza desetim podpisanim sporazumom o nepovratnih sredstvih, sedem projektov temelji na samostojnih naložbenih posojilih, dva pa na shemi posojil. Junija 2025 je bil podpisan prvi sporazum o nepovratnih sredstvih, povezan s posredniškim posojilom, ki ga je iz sredstev EIB zagotovila nacionalna razvojna banka na Češkem.

V skladu z uredbo o Instrumentu mora Komisija poročati o naslednjih ključnih kazalnikih smotrnosti: zmanjšanje emisij CO_2, število ustvarjenih delovnih mest in število doseženih oseb. Glede na informacije, ki so jih predložili upravičenci Instrumenta, so prihranki emisij CO_2 ocenjeni na 179 156 ton na leto. Po pričakovanjih bodo projekti, ki jih financira ta instrument, ustvarili skoraj 12 000 delovnih mest in z obravnavanjem regionalnih razvojnih potreb koristili več kot 4 milijonom ljudi. Priloga 3 vsebuje graf, ki prikazuje združene ključne kazalnike smotrnosti, strukturirane v skladu s Prilogo II k uredbi o Instrumentu.

2.3. Morebitni predlogi projektov

Na podlagi izmenjav z EIB in drugimi deležniki Instrumenta se pripravljajo predlogi projektov v 14 državah članicah, ki bi lahko bili predloženi še pri prvem ali pa pri drugem razpisu za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta. Ti morebitni predlogi se nanašajo na energijo iz obnovljivih virov, energijsko učinkovitost, zdravstveno varstvo, železniško infrastrukturo, gospodarjenje z vodo, cenovno dostopna stanovanja ali kulturo. Prihodnjo uporabo Instrumenta je težko oceniti. Čeprav je

[16] Nacionalne dodelitve predstavljajo vrednosti po reviziji VFO za obdobje 2021–2027.

malo verjetno, da bo pri prvem razpisu porabljen celotni proračun za nepovratna sredstva, pa je drugi razpis (za leti 2026 in 2027) priložnost za to. Komisija je seznanjena z morebitnimi projekti v pripravi pri EIB, ki bi lahko predstavljali do 400 milijonov EUR v obliki nepovratnih sredstev. Za nekatere pričakovane predloge projektov se zdaj uporabljajo svetovalne storitve, ki jih ponuja svetovalno vozlišče InvestEU. Več podrobnosti o teh nalogah je na voljo v oddelku 4 in Prilogi 4.

Poleg tega je povpraševanje po svetovalni podpori v okviru Instrumenta mogoče opaziti v državah članicah, ki so že porabile svoje nacionalne dodelitve. Pričakuje se lahko, da bodo predlogi iz teh držav članic predloženi pri drugem razpisu za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta.

3. IZKUŠNJE, PRIDOBLJENE PRI IZVAJANJU INSTRUMENTA

Komisija je pri izvajanju Instrumenta opredelila nekatere izzive in prednosti ter sprejela ukrepe za reševanje izzivov, da bi se pospešilo izvajanje, kot je opisano v naslednjih oddelkih.

3.1. Izzivi

Stopnja črpanja po skoraj treh letih od objave prvega razpisa za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta znaša 17 % celotnega proračuna. To je predvsem posledica dejstva, da je objava razpisa sovpadala z načrtovanjem drugih skladov (tj. SPP, Evropskega sklada za regionalni razvoj[17], Kohezijskega sklada[18] ali mehanizma za okrevanje in odpornost[19]), ki so zagotavljali financiranje za podobne projekte pod ugodnejšimi pogoji (višje stopnje sofinanciranja). Poleg tega je bilo ugotovljeno, da se lahko Instrument v državah članicah izvaja zelo različno, odvisno od dejavnikov, kot so obseg razpoložljivih alternativnih virov financiranja na nacionalni ravni, razpoložljivost zrelih projektov, različne strategije pravičnega prehoda in različni pristopi upravičencev, ki izpolnjujejo pogoje, iz držav članic k dolžniškim instrumentom. Poleg tega so nacionalni organi različno spodbujali uporabo Instrumenta, pri čemer so bile na tem področju zelo dejavne na primer Češka, Grčija in Francija.

Večina omejitev v zvezi z Instrumentom, ki so bile podrobno opisane v prejšnjem letnem poročilu o njegovem izvajanju, je še vedno prisotna. To velja zlasti za države članice z največjimi nacionalnimi sredstvi (Nemčija, Poljska, Romunija), ki sploh niso predložile projektov ali pa so jih predložile zelo malo. Ugotovljeno je bilo, da je uporaba Instrumenta v teh državah članicah počasna med drugim zaradi naslednjih dejavnikov:

– nacionalne dodelitve v okviru Instrumenta so v skladu z deleži dodelitev sredstev na podlagi uredbe o SPP. Zato imajo pri obeh instrumentih iste države članice najvišje dodelitve. Njihova prednostna naloga je torej poraba sredstev, ki so na voljo v okviru SPP, saj je čas za črpanje njegovih sredstev omejen[20]. Poleg tega je v okviru SPP zagotovljen večji delež financiranja z nepovratnimi sredstvi v skupnih proračunih projektov (Nemčija, Poljska, Romunija),

– te države članice so običajno tudi prejemnice največjih sredstev iz drugih skladov, zato je lahko njihova zmogljivost za črpanje dodatnih sredstev in opredelitev dodatnih naborov projektov omejena (Poljska, Romunija),

---

17 Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) (europa.eu).

18 Kohezijski sklad (europa.eu).

19 Mehanizem za okrevanje in odpornost (europa.eu).

20 Proračun SPP vključuje sredstva, ki izhajajo iz VFO in evropskega instrumenta za okrevanje (NextGenerationEU). V okviru sprejetih programov SPP so sredstva instrumenta NextGenerationEU skoncentrirana v proračunskih obveznostih za leti 2022 in 2023, medtem ko so sredstva VFO razporejena med letoma 2021 in 2027. 70 % proračuna SPP je zato skoncentriranih v prvih dveh letnih obrokih. Komisija bo sprostila zneske, ki niso bili uporabljeni za predhodno financiranje ali za katere zahtevek za izplačilo ni bil predložen do 31. decembra tretjega koledarskega leta, ki sledi letu proračunskih obveznosti (t. i. pravilo „N+3“); več informacij o SPP: Inforegio – Sklad za pravični prehod (europa.eu).

– v državi članici je na voljo privlačnejše in dostopnejše financiranje iz nacionalnih virov (Nemčija),

– raven dolga malih upravičencev otežuje uporabo dolžniških instrumentov (Poljska) ali pa nacionalni predpisi o javnem zadolževanju upravičencem, ki izpolnjujejo pogoje, preprečujejo zadolževanje (Slovaška, Nemčija),

– kombinacija minimalnega zneska posojila (12,5 milijona EUR), ki ga EIB zahteva za operacije dajanja neposrednih posojil, in pomanjkanja priložnosti za posredniška posojila (Češka), namenjena manjšim projektom,

– s postopkovnega vidika se je lahko priprava projektov začela šele po sprejetju območnih načrtov za pravični prehod in nekatere države članice so za to potrebovale več časa. Poleg tega se ta novi instrument v okviru neposrednega upravljanja ni mogel opreti na sistemsko podporo organov za deljeno upravljanje.

Podrobnejša analiza in ocena izzivov, ki so se pojavili med izvajanjem Instrumenta, je na voljo v vmesni oceni Instrumenta, objavljeni junija 2025.

3.2. Prednosti

Kljub tem izzivom se je zanimanje za Instrument znatno povečalo. Najpomembnejša prednost Instrumenta je njegova tematska prožnost v primerjavi s sklopi meril za izbor pri razpisih za nepovratna sredstva v okviru glavnih skladov kohezijske politike. Zaradi nje lahko nosilci projektov financirajo projekte, prilagojene razvojnim potrebam zadevnih regij. To velja zlasti za Francijo, kjer je Instrument pomagal kriti potrebe po financiranju, ki niso bile podprte v okviru drugih programov financiranja EU. Poleg tega se za privlačen element za upravičence Instrumenta šteje tudi takojšnje predhodno financiranje v višini 70 % zneska nepovratnih sredstev iz podpisanega sporazuma.

Poleg tega je veliko predlogov predložila Češka, nekaj pa se jih od nje še pričakuje. Visoko stopnjo črpanja sredstev na Češkem je morda mogoče pojasniti z možnostjo financiranja manjših naložb s posredniškim financiranjem, zagotovljenim s sporazumom, ki sta ga podpisali EIB in češka nacionalna razvojna banka, razpoložljivostjo tehnične pomoči za spodbujanje Instrumenta ter splošno pripravljenostjo države, da črpa sredstva iz mehanizma za pravični prehod. Projekte so predložili tudi vložniki iz Grčije, Nizozemske, Irske, Poljske in Švedske, pred koncem sedanjega razpisa za zbiranje predlogov leta 2025 pa se pričakujejo še dodatni projekti iz drugih držav članic. Stabilnost večletnega razpisa, ki ni podvržen nenadnim spremembam, prispeva k temu, da se zanimanje za financiranje v okviru Instrumenta z leti povečuje.

Po pričakovanjih bo pri drugem razpisu v okviru Instrumenta, ki bo objavljen jeseni 2025, odziv še večji, saj bi morali biti za druge vire financiranja, ki ponujajo boljše pogoje, že določeni načrti ali pa bi morali biti ti viri izčrpani, poleg tega bo poznavanje Instrumenta še boljše. Zlasti za programe EU, ki jih podpira NextGenerationEU, veljajo posebne časovne omejitve. Poleg tega drugi razpis v okviru Instrumenta ne bo več omejen z nacionalnimi deleži, zato (i) ga bodo lahko države članice, ki so svoje nacionalne deleže že izčrpale ali naj bi jih izčrpale do konca leta 2025, še naprej uporabljale, pri tem pa bodo imele več časa za načrtovanje kot na začetku izvajanja instrumenta, (ii) države članice z najmanjšimi nacionalnimi deleži pa bodo takrat imele dodatno spodbudo za njegovo uporabo, saj zahtevana nepovratna sredstva ne bodo več omejena na znesek, določen v okviru nacionalnih deležev. Zaradi tega bo Instrument lahko bolj koristil regijam z največjim povpraševanjem in zrelimi projekti.

Poleg tega se je po skoraj dveh letih od začetka izvajanja Instrumenta pokazalo, da ima del nepovratnih sredstev v okviru Instrumenta jasno dodano vrednost za povpraševanje po posojilih EIB (kot alternativa proračunskim transferjem) med subjekti javnega sektorja, ki bi sicer bili v naložbenih okoliščinah, ki niso optimalne, in sicer za podporo pomembnim javnim naložbam v

regijah, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel. Instrument zagotavlja na splošno privlačne pogoje financiranja v primerjavi z instrumenti, ki so običajno na voljo na trgu, kar je zlasti pomembno za premagovanje gospodarskih omejitev, ki so posledica gospodarske krize zaradi COVID-19 in trenutnih gospodarskih posledic ruske vojne agresije proti Ukrajini.

Učinkovitost dela nepovratnih sredstev podpira njegov visoki multiplikator, izračunan na podlagi prvih odobrenih naložb. Razmerje med skupnimi mobiliziranimi naložbami in nepovratnimi sredstvi v okviru Instrumenta se giblje od najmanj 5,5 do največ 21,3, v povprečju pa znaša 12. To pomeni, da se z 1 EUR nepovratnih sredstev v okviru Instrumenta v povprečju mobilizira 12 EUR naložb na ravni upravičencev, vključno s posojilom EIB.

3.3. Ukrepi, ki jih je Komisija sprejela za reševanje izzivov

Komisija ob podpori agencije CINEA in EIB še naprej ozaveščа o Instrumentu. Z vsemi državami članicami je bil vzpostavljen stik in ponujena jim je bila možnost, da se udeležijo informativnega sestanka o Instrumentu, na katerem so Komisija, agencija CINEA in EIB predstavile splošne značilnosti Instrumenta in postopek oddaje vloge. Organizirana so bila različna srečanja s predstavniki vseh držav članic.

Po začetni fazi promocijskih dejavnosti, namenjenih nacionalnim in regionalnim organom, se je Komisija osredotočila na ozaveščanje potencialnih vložnikov v različnih sektorjih, povezanih z javnimi storitvami. Vzpostavila je stike z več združenji s sedežem v Bruslju, ki zastopajo institucije iz vse Evrope, dejavne v sektorjih, kot so kultura, daljinsko ogrevanje in hlajenje, delovanje distribucijskih sistemov, zdravstvo, izobraževanje, stanovanja ali ravnanje z odpadki, in je predstavila Instrument njihovim članom.

Ugotovljeno je bilo, da so potencialni upravičenci vse bolj ozaveščeni o Instrumentu. To se najprej kaže v uporabi Instrumenta in njegovem razvijajočem se naboru projektov, pa tudi v vse večjem številu nosilcev projektov, ki se na Komisijo obračajo s specifičnimi vprašanji o Instrumentu. Svetovalne storitve, ki jih EIB izvaja v okviru svetovalnega vozlišča InvestEU, imajo ključno vlogo pri razvoju projektov, primernih za financiranje v okviru Instrumenta, po vsej Uniji. Več podrobnosti o teh prizadevanjih je na voljo v naslednjem oddelku tega poročila.

Poleg tega si Komisija in EIB z revizijo obstoječih pravil skupaj prizadevata olajšati dostopnost Instrumenta za manjše upravičence in projekte ter zagotoviti več posredniških posojil pri nacionalnih spodbujevalnih bankah in institucijah. Prvič, Komisija je septembra 2023 v dogovoru z EIB zmanjšala najmanjši znesek posredniškega posojila z 2 milijonov EUR na 1 milijon EUR[21]. Drugič, septembra 2024 je bila s spremembo upravnega sporazuma z EIB odpravljena omejitev iz upravnega sporazuma v zvezi s sodelovanjem nacionalnih spodbujevalnih bank in institucij pri izvajanju Instrumenta kot finančnih posrednikov EIB. Na podlagi teh prizadevanj so bili pri razpisu za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta leta 2024 v sodelovanju s češko nacionalno razvojno banko predloženi prvi projekti, povezani s posredniškimi posojili. Komisija in EIB sta komunicirali tudi z drugimi nacionalnimi spodbujevalnimi bankami in institucijami (npr. v Nemčiji, na Poljskem, Slovaškem, Nizozemskem, v Sloveniji, Bolgariji, Italiji, Franciji) o njihovem morebitnem sodelovanju pri izvajanju Instrumenta. Vendar trenutno le finančne institucije v Romuniji in Franciji načrtujejo, da bodo postale posredniki EIB in financirale upravičene projekte. EIB in Komisija sta o morebitnem sodelovanju razpravljali s številnimi nacionalnimi in regionalnimi razvojnimi bankami. Po ugotovitvah vmesne ocene so razlog za majhno uporabo finančnih posrednikov majhno povpraševanje po takem produktu v državah članicah ali pogoji EIB.

Komisija za vsak podpisan sporazum o nepovratnih sredstvih ob usklajevanju z EIB objavi sporočilo za javnost. Poleg tega agencija CINEA objavlja javno spletno pregledno ploščo, na kateri so

[21] Glej spremembo razpisa za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta, uvedeno 25. septembra 2023.

predstavljeni vsi programi, ki jih upravlja, vključno z Instrumentom. Pregledna plošča vsebuje najnovejše informacije o projektih, podprtih v okviru vsakega programa, povezave med njimi in podatke za morebitno ponovno uporabo. Dodatno prepoznavnost projektov v okviru Instrumenta zagotavljata še podatkovna zbirka Kohesio[22] ter portal EU za financiranje in razpise[23], kjer so objavljene projektne predloge.

4. TEHNIČNA POMOČ

Svetovalne storitve EIB so v okviru svetovalnega vozlišča InvestEU na voljo za pripravo, razvoj in izvajanje upravičenih projektov[24]. Do konca julija 2025 je bila svetovalna pomoč v podporo Instrumentu zagotovljena upravičencem v Bolgariji, na Cipru, Češkem, v Grčiji, Franciji, Romuniji, Španiji in na Švedskem[25]. Seznam svetovalnih nalog je na voljo v Prilogi 4. Poleg tega se bo leta 2025 začela izvajati horizontalna naloga na ravni EU, namenjena ozaveščanju pred drugim razpisom v okviru Instrumenta, da bi se pripravil nabor upravičenih projektov in podprli nosilci projektov po vsej Uniji (razen Grčije in Cipra, ki sta upravičena do ciljno usmerjene svetovalne naloge) pri načrtovanju uspešnih projektov za podporo v okviru Instrumenta. Namen predlagane naloge na ravni Unije je zagotoviti okvir za načrtovanje, naročanje in izvajanje različnih vrst svetovalne podpore za Instrument na nacionalni in regionalni ravni ter tako čim bolj povečati učinkovitost pri izvajanju svetovalnih storitev v naslednjih treh letih.

Podpora EIB v obliki svetovalnih storitev je zasnovana in prilagojena posebnim potrebam posameznih nosilcev projektov ter zajema vse od splošnih smernic za opredelitev ustreznih projektov in podpore od zgoraj navzdol pri pripravi naložbenih programov do svetovanja pri razvoju projektov in podpore pri pripravi vloge za nepovratna sredstva Instrumenta. Poleg tega EIB izvaja dejavnosti razširjanja, določanja obsega in preverjanja, da bi opredelila in podprla projekte, ki bi lahko bili upravičeni do financiranja v okviru Instrumenta.

Da bi EIB pomagala povečati povpraševanje po podpori v okviru Instrumenta v prihodnosti (glej oddelek 5), namerava na podlagi teh začetnih izkušenj še naprej ponujati svetovalne dejavnosti na petih delovnih področjih:

i. **neposredno svetovanje** posameznim nosilcem in posojilojemalcem samostojnih naložbenih posojil prek širokega spektra svetovalnih storitev v pripravljalni in izvedbeni fazi, vključno s pomočjo pri vlogah za nepovratna sredstva;

ii. **podpora za krepitev zmogljivosti** nebančnih institucij, ki običajno delujejo kot povezovalke manjših projektov, da bi razvile upravne in operativne zmogljivosti za učinkovito pregledovanje, izbiranje, prednostno razvrščanje, spremljanje ali drugačno usklajevanje številnih podprojektov;

iii. **posredna svetovalna podpora** končnim upravičencem do posredniških ali okvirnih posojil prek standardiziranih svežnjev podpore, namenjenih izboljšanju smotrnosti predlogov in skladnosti z veljavnimi posojilnimi politikami;

---

22 Glej projekte, ki jih sofinancira EU.

23 Glej portal EU za financiranje in razpise.

24 Za več podrobnosti glej oddelek 2.1.4 prvega poročila o izvajanju Instrumenta in oddelek 2.2 drugega poročila o izvajanju Instrumenta.

25 Nekatere svetovalne dejavnosti na Cipru, v Grčiji in Franciji so se začele izvajati pred vzpostavitvijo Instrumenta, zato so bile financirane iz drugih virov, kot sta Evropsko svetovalno vozlišče za naložbe (Grčija) in sklop za trajnostno infrastrukturo svetovalnega vozlišča InvestEU (Ciper in Francija).

iv. **svetovanje o razvoju trga** na ravni držav članic, da bi ugotovili, kakšno je morebitno povpraševanje po podpori v okviru Instrumenta in ali so razpoložljivi finančni produkti Instrumenta ustrezni;

v. **preverjanje, določanje obsega in razširjanje** za spodbujanje uporabe Instrumenta, opredelitev in prednostno razvrstitev ustreznih projektov ter zagotavljanje splošnih smernic o vlogah za nepovratna sredstva Instrumenta.

Poleg storitev, ki jih EIB ponuja prek svetovalnega vozlišča InvestEU, je Komisija na zahtevo Češke, Grčije in Slovaške zagotovila svetovalne storitve, da bi povečala ozaveščenost o Instrumentu ter opredelila in razvila predloge projektov. Češki je zagotavljala tehnično pomoč Komisija, Slovaški pa je podpora zagotovljena v okviru Instrumenta za tehnično podporo[26]. V okviru obeh pogodb se zagotavlja širok nabor storitev, med drugim ozaveščanje, mobilizacija potencialnih upravičencev v regijah območnih načrtov za pravični prehod ter pregledovanje projektnih zamisli.

Grčija v okviru Instrumenta za tehnično podporo prejema širšo podporo za izvajanje vseh treh stebrov mehanizma za pravični prehod. Poleg tega je zaprosila za podporo, ki je na voljo v okviru JTP Groundwork[27] za opredelitev projektov in poznejšo pripravo predlogov projektov, za katere bodo predložene vloge za financiranje iz Instrumenta v regiji Peloponez.

Komisija in EIB sodelujeta pri spremljanju izvajanja svetovalnih nalog, da se zagotovi njihovo dopolnjevanje z drugimi svetovalnimi dejavnostmi v upravičenih državah članicah.

5. NASLEDNJI KORAKI

Drugi razpis za zbiranje predlogov bo v skladu z uredbo o Instrumentu objavljen v drugi polovici leta 2025. Pripravljalna dela, potrebna za objavo razpisa, so se začela na začetku leta 2025. Komisija predvideva, da bodo leta 2026 na voljo trije roki za predložitev, zadnji pa bo februarja 2027, da bo dovolj časa za podpis vseh sporazumov o nepovratnih sredstvih še pred koncem leta 2028.

Komisija bo ob usklajevanju z agencijo CINEA in EIB še naprej ozaveščala o Instrumentu, da bi morebitni vložniki razumeli, kaj ta ponuja, in bi se lahko prijavili za podporo. Kmalu po objavi drugega razpisa bo organiziran informativni dan.

EIB bo na podlagi svoje naloge v okviru svetovalnega vozlišča InvestEU še naprej izvajala Instrument, in sicer z opredelitvijo in preverjanjem potencialnih projektov, zagotavljanjem svetovalne podpore nosilcem projektov in ustreznim organom ter prek namenskih sestankov in dogodkov na ravni EU ter nacionalni in regionalni ravni.

6. SKLEPNE UGOTOVITVE

Instrument za posojila v javnem sektorju je namenjen zagotavljanju, da prehod na podnebno nevtralno gospodarstvo poteka na pravičen in socialno trajnosten način, saj ima javni sektor ključno vlogo pri odpravljanju nepravilnega delovanja trga. Zaradi razmeroma nedavnega sprejetja območnih načrtov za pravični prehod in tekočega vmesnega pregleda kohezijske politike (vključno z območnimi načrti za pravični prehod) je Instrument še naprej ustrezen za zadovoljevanje sedanjih potreb regij, ki jih je zeleni prehod najbolj prizadel.

[26] Instrument za tehnično podporo (europa.eu).
[27] Inforegio – Sklad za pravični prehod (europa.eu).

Kot je potrdila ocena, je Instrument zaradi širokega nabora sektorjev, ki jih lahko podpre, ustrezen za doseganje podnebnih ciljev Unije do leta 2030 in cilja podnebne nevtralnosti v Uniji do leta 2050, hkrati pa zagotavlja, da ni prezrt noben posameznik in nobena regija.

Od objave prvega razpisa za zbiranje predlogov v okviru Instrumenta so minila skoraj tri leta, število predloženih projektnih predlogov narašča, še več potencialnih projektov pa je v pripravi. Poleg tega so nekateri že odobreni projekti pokazali, da zasnova Instrumenta omogoča tudi obravnavo nekaterih novih prednostnih nalog politike nove Komisije, kot je reševanje stanovanjske krize. Večina izbranih projektov s prihranki emisij CO_2 neposredno prispeva tudi k podnebnim in energetskim ciljem Unije.

Ocenjevalni odbor Instrumenta je do 31. julija 2025 izbral predloge projektov, za katere nepovratna sredstva po ocenah znašajo približno 225 milijonov EUR. Skupno je bilo podpisanih deset sporazumov o nepovratnih sredstvih, zadevni projekti pa so se že začeli izvajati.

Komisija si bo v okviru drugega razpisa, ki se bo zaključil leta 2027, v sodelovanju z agencijo CINEA in EIB še naprej prizadevala izkoristiti polni potencial Instrumenta, pri čemer bo upoštevala tudi ugotovitve ocene.